

مستشرقان

۱۳۲۶

محل مطبعه دارداره :

جمال اوغلانده امنيت

صندوغی جوارنده

شنگول يقوشنده

۲۲ نومرو

اضطار :

مسلکمزہ موافق آثار

جدیدہ مع الممنونیه

قبول اولنور

درج ایدلمین آثار اعاده اولنماز

دیر ، فلسفه ، علوم ، حقوق ، ادبیات تاریخ ، و سیاسیات و بالخاصه احوال و شئونه اسلامیه در بحث ایدر و هفته ده بر نشر اولنور .

آبونه بدلی

صاحب و مؤسسلی :

ابوالعلا زین العابدین - ح . اشرف ادیب

تاریخ تأسیسی

۱۰ تموز ۳۲۴

در سعادتده نسخه سی ۵۰ پاره در

قیرلهدن مقوا بورو ایله کوندریلیرسه سنوی

۲۰ غروش فضلہ آلنیر

سنه لکی	اتی آیانی	غروش
۶۵	۳۵	۳۵
۶۰	۳۰	۳۰
۱۷	۹	۹

عدد : ۱۲۱

۲۷ ذی الحجہ پنجشنبه ۱۶ کانون اول ۳۲۶

بشنجی جلد

ایشته مصریلرله انکلیزر آرسنده بویله برحائل بولنسی حقیقتک مجهول قلمنی ایجاب ایدیور .
لورد کیچنرده برچوق زمانلر مملکتتمزده اوطورمش اولقله برابر بزه عائد آز چوق معلومات ایینه مه مش اولانلردن بریدر . فرض ایدهلمکه وقیله مصری ایی آکلامش اولسون ؛ لیکن بوراده بولنیهلی بری ایشلر اوقدر دکیه ششدرکه شوقیسه مدت ظرفنده احوالی قابل دکل احاطه ایدهمیه جکدر .

ذاتاً لوردک هرایشی حقیقه اوکرندیکی ، انکلتزه یهده مصرک آرتق اعاده صالح وسکون ایتمش اولق حسبیله قانون اساسی به ، استقلاله اهلیت کوستردیکنی یازسه بیله حکومت بوتکلینی حصیر آلتی ایدهجک دکلیدر ؟

کوزلریمز ایله کوردککه مصرک انکلتزه مستعمره سی حالنده قلمسنه طرفدار اولانلر بزه اختلال چیقارمق ایچون سلاح ، مهمات تدارکی کبی هیچ خاطریمزه کلیان اسناداتده بولندیلر بوندن بشقه بزی تعصب دینی ایله ، هانکی قومیته منسوب اولورسه اولسون بتون اجنبیلره قارشنی عداوتله اتهام ایتمیلر ؛ یلان ، افترا طوربه سنده نه وارسه هپسنی برر برر چیقاروب اوزریمزه طوغری فیرلاتدیلر .

لورد کیچنر بولرک هپسنی پک اعلا بیلیر . لیکن شبهه یوقدرکه حکومت نزدنده موقعی بودرجه لرده یوکسک اولان بر آدم سویلیه جکی سوزک اول امرده حسن قبوله مظهر اولسنی دوشونور ؛ یعنی دیکلنمیه جک سوزی سویلیه مز .

لیکن اگر لورد کیچنر حریده اولدینی قدر سیاستدهده عزم صاحبی ایسه کنلک ، سویلیه جکی حقلی بر سوزک حکومت طرفندن قبول ایدهلماسی ملتک نزدنده کی اعتبارینی تنقیص ایتیه جکنه قائل ایسه مملکتتمزی اشغال ایدنلرجه علیهمزده سویلن سوزلرک ماهیتنی منافقردن مداهنلردن دکل ، ارباب ناهوسدن تحقیق ایدهرک میدانده کی افترا لری تکذیب ایتمک البتده کنندسی ایچون بروظیفه اولور .

بز لورددن بوکون نه خیر بکلورز ، نهده شر . نه زمان یاکندی رأیی یاخود کنندسیله کوروشلرک رأیی کورورسهک اوزمان تدقیق ایدوب بر حکم ویریرز . یوقسه شمیدیکی حالده لورد بزجه تزهه چیقمش بریاحدرکه مصرک لطیف منظره لری ، طبیعی کوزللک لری تماشا ایچون کلشدر . اوت اومنظره لری ، اوکوزللک لری که انکلیزرک اثر صنعی اولمایوب صرف دست خلقتک کاریدر .

روسیه مجلس مبعوثانده قزانه مبعوثی صری افندی

مفسورینک مرسوم بر نطقی

« صراط مستقیم » قارئینه معلومدرکه بر بحق آیدن بری روس مجلس مبعوثانی ، روسیه لی مسلمان قارده شلریمزک استقباللری ایچون فوق العاده حائر اهمیت ، تدریسات ابتداییه قانون لایحه سنک مذاکره سیله مشغولدر . مذاکره اثناسنده آزلقلرینی اقدام وغیرتلیله تضمینه چالیشان مسلمان مبعوثلری ، مدافعه حقوقدن اصلا کبری طورمدیلر ؛ هر بری بر قاج دفعه جدی ومهم نطقلر سویله دیلر .

بصره نك لايقيله ترفيسنه مانع برده فندان آسایش ومشوش بر نفوذ ومداخله خارجیه واردرکه بو جهتلری اهمیتی حسبیله انشاء کله جک مکتوبده بیلدیرم . اکر بوتون بو احوال افکار عمومیه مزه ، مجلس عمومیه مزه ونهایت حکومت مزه معلوم اولدینی حالده یته قیلمدائمزسهق ، یته منجمد قالارق هیچ آلدیرمازسهق ، آرتق بو مملکتی اداره ایتمک ایشک آری اولمادیغمزی حقیقه اثبات ایتمش اولورز .

لورد کیچنر مصرده نه یاپه جق ؟

الواء رفیق محترمزدن :

لورد کیچنرک مصری زیارت ایتمسنه اورویا مطبوعاتجه ویریلن اهمیتی بزم یرلی جریده لریمز ویرمیدی . زیرا انکلیزرک بوکونکی سیاسترنده کی شدتی طوغربدن طوغری به مصریلر چکدیکی ایچون بونلر ایشک ده ایلرینسه کیدیه بیله جکنه احتمال ویره میورلر .

اورویا غزته لرینه کلنجه بونلر کیچنر حقنده اولیه بر طاقم ظنلر بسلیورلرکه هیئت مجموعیه سی ، لوردکده مصریلرک استقلاله اهلیتی اولدینگی ، انکلیزرک مصرده ابدیاً یرلشوب قالمده حقلی اولدینگی ادعادن بشقه بر غرض بسله مدیکنه دلالت ایتمکدهدر . هر نه قدر مسلک لری آرسنده کی اختلافه رغماً اورویا غزته لری ایچون لورد کیچنرک مصری زیارتدن بحث ایتمک اورویا لیلرک انکلیز اشغالی یوزندن بر مصیبت ایچنده بولندیغمزی آکلامش اوللرینه دلالت ایتمکده ایسه ده اوللر بو مصیبتک درجه سنی قابل دکل اکلایه مازلر . انکلیزرلر ایسه بو مصیبتی تشدید ایچون هیچ بروسیله یی قاجیر مامشاردر .

نته کیم مراجعت ایتمک لری هیچ بر واسطه شدت قالمامشدر . لورد کیچنر مملکتتمزه صرف زیارت مقصدیله کلدیکی ایچون « سیرغورست » ک سیاستنه اشتراک ایتمک ، یاخود او سیاستی تنقید ایتمک صلاحیتی حائر دکلدر . ایشک غایتی مصرده کوردکلرینی یا تحریراً حکومتنه بیلدیره جک ، یاخود عودتنده شفاهاً اکلایه جقدر . لیکن اکر بویله ایسه انکلتزه حکومتی لورد کیچنر اعتماده خصوصنده بیوک بر خطا ایدیور . زیرا لورد مصرده انحق بر قاج کون اوطوره بیله جک که بوقدر قیسه بر زمان ظرفنده ایشلر حقیله اوکره نیله مز . ذاتاً لورد بر ضیافتدن چیقوب برینه کیریور . بوندن بشقه انکلیز دوستاریله ، یرلیدن سودکلرندن بشقه سیله ملاقاتده بولمیور . حاضر لولدینی جمعیتلرده کی آدم لریکده بر قسمی ، نزا کته رعایتسه بر قسمی ده صرف متصف اولدینی نفاقک ، مداهنه کارلغک سوبیله لوردک حضورنده مصریلری انکلیز اشغالندن ممنون کوستیرلر . بوکبی جمعیتلرده طبیعی بشقه لری قالقوبده کیچنرک یوزینه قارشنی حقیقتی سویله مهبی آداب مخالف کورورلر .

او حالده لورد کیچنر مصرده جریان آیدن احوالی حقیله نره دن اوکره نیله جک ؛ صکره ، انکلتزه حکومتی بونک مشاهداتنه نصل اعتماد ایده بیله جک ؟ انکلیزر بومملکتلرده سنه لرحه بولندقلری حالده احوال محلیه یه عائد اولق اوزره بوراده برچوق پاره ، برچوق اسباب رفاهیت بولندیندن بشقه برشیدن خبردار اولمیورلر . چونکه اهالی ایله اختلاط ایتمک لری کبی زوالیلره هیچ اهمیت ویرمیورلر .

از جمله قرآن مبعوثی صدری افندیك بالخاصه آلکسه یف نامنده بر روسك تعرضاتنه مقابله اولمق اوزره ایراد ایتدیکی نطق ، مسلمانلق وتوركلك نقاط نظرندن بك شایان دقت اولدیغندن بعض اقسامنی آشایه نقل ایدرز .

آلکسه یف شویله دیمشدی :

مسلمانلرکده مکاتب مسأله سنده آمال سیاسیلهری وار . مسلمانلر تد ریسات ابتدائیه قومیسبوننده ، مکاتب ابتدائیهده عربجه نك تدریسی لزومندن بحث ایتدیله ، چونکه قرآن عربجه یازیلی ایمش . سوکرده تورکجه او قودیلمالی ایمش . بیلورسکیزکه عرب لسانی بزم تاتارلر ایچون لسان مادرزاد دکلدز . عربجه نك تدریسی ایسته ملهری . آنجق اتحاد اسلام فکرنک نشرنده قولایلق اوله سی ایچوندر . تورکجه دیدکلری ده ، عثمانلی تورکلرنک دیلیدر . بونی اوکر تدریمکدن مقصدلری ده ، اجنبی تورکلرله برلشه بیلیمکدر . حاصلی تاتارلرک بو مطالباتی صرف مقاصد سیاسیهدن نشأت ایدیلور . .

صدری افندی نطقنک ابتداسنده معارف ناظری وکیلینک افاداتی تنقید ایتدکن سوکره ، آلکسه یفه جواب اوله رق شویله دوام ایتدی :

آلکسه یف ظن ایدیلورکه بز مسلمانلر ، اتحاد اسلامه وپان تورکیسمه خدمت ایچون ، بعض مطالبانده بولنورمشز . بو مناسبته بن بو ایکی مهم مسأله حقیقده کی فکری میدانه قویق ایستیلورم .

افندیلر . هیکز بیلورسکیزکه روسیهده یکریمی میلیون متجارز اهل اسلام وار ، لکن بونلرک هپسی عین نسلدن اولدینی ، بلکه جمله کرک معلومی دکلدز . اوت ، روسیه مسلمانلرنک هپسی ، عددآ پک آز قافقازباطاغلری سکافی مستثنا اولمق اوزره جمله سی ، بر نسلدن ، تورک - تاتار نسلنددر . بونلرک عینی نسلدن اوله سی اوله بر وقعه تاریخیهدرکه آلکسه یفک اعتراضی بوکا هیچ بر تأثیر اجرا ایده منر . بو جهته بز مسلمان دیدیکمز زمان ، او کله نك تحتنده ، تورک - تاتار معناسنی ده صراک ایتش اولیلوروز . مسلمان کله سی ، بوآنده اهالیزک احوال روحیه سنه ده موافق وتورک - تاتار کله مرکه سنندن ده سهل النطق اولدیغندن اونی ترجیحاً استعمال ایتکده بز . بکا تقدم ایدن خطبادن بریسی ، بو تورک - تاتار مابقی فکرنی کویا بزم خلقه نشر ایتکده اولدیغیزی ادعا ایتدی . بو ادعا واهیدر . روسیهده ساکن مسلمانلرک جمله "تورک - تاتار اولدینی علماً مصدقدر . ایشته سزه روسجه بر آنوغرافیا خریطه سی . . بو خریطه یی نه بن ونده نیم آرقداشلرم یامادی . بو خریطه ده مائی رنگله کوستربلن بر ساحه وارکه اوستنه تورک تاتار یازیلدش ؛ بو ساحه قزل بویالی اولولردن سوکره روسیه نك سطحنده اک زیاده بر اشغال ایدیلور . ینه بو خریطه ده ، تورک - تاتار نام عمومی میسیله یاد اولان اقوامک اسمای خصوصیه لری ده صایامش ، ایشته اوقیلورم : اک اوکجه تاتارلر ، سوکره باشقردلر ، چواشلر ، صارتلر ، تاجیکلر ، قرغزلر ، برچیلر ، تورکلر ، نوغایلر ، تاراتچیلر ، قرغیلر ، قاراجقلر ویا قوتلر . .

تکرار ایدیلورم افندیلر ، بو خریطه یی مجلس مبعوثانک مسلمان فرقه سی ترسیم ایتدی ، بو ، نه مجلس مبعوثان ونهده مسلمان فرقه سی موجود اولمادینی بر زمانده ، صرف تدقیقات علمیه نتیجه سی اوله رق ترسیم اولنش بر خریطه در . حقیقت ، بویله آب آشکار ایکن ، اگر بز قومیسبونلرده ، یاخود مذاکرات عمومیده ، روسیه مسلمانلرنک جمله سی عینی نسلدن ، عینی لسان ایله متکلمدرلر ، دیرسه نك ، بوندن پان تورکیسم پروپاگانديستلکی چیقاروق ، بیاهم ، طوغری اولورمی ؟

تورکلرک اتحادی ، بو کونلرده وقعه کلکده اولان بر حادثه دکلدز . پک اوزاق بر ماضیده اولوب بیتش بر واقعه در . بر چوق عصرلر اول جنکیز خانک فتوحاتی نتیجه سی اوله رق عموم ترکلر برلشمشدی . روسیه مسلمانلری ، بعضلرکیزک ظن ایتدیکی کی تاتار دکل ، تورکدر . ذاتاً تاتار

کله سی ، عامی ، تاریخی بر سوز اولمایوب صرف بر تعبیر عسکریدر . جنکیزک اردولری هپ تورک ایدی . جنکیز اولاد احفادندن قاله آثار عتیقه ، روس سزائن اورا قنده موجود اردو خانلرنک فرمانلری صاف تورکجه محرزدر . بو جهته روسیهده ساکن مسلمانلر تورک اولغی تورکلر ، جمله سنک لسانی بردر ، تورکجه در . آنجق اهمیتسز بعض شیوه فرقلری وار . برقران تاتاری ، قرغزلر آره سنه کیدرسه ایلك کوندن اعتباراً نك قولای قونوشوب آکلاشه بیلور . تورکستاندن کلن بر صارت و هیچ زحمتسز بزمه مکاله ایدر ، ننه کم کچن سنه بخارا امپریله ترجانسز قونوشه بیلیمشدم . حاصلی روسیه مسلمانلری ، دیناً هپ مسلمان و جنساً هپ تورکدر .

پان اسلامیسیم دیمکدن مقصدکن نه اولدینی ایجه آکلایامورم . اگر روی زمینده بولان مسلمانلرک جمله سی بر دین ایله متدین دیمک ایسه بو بر وقعه حقیقه در . هم اوله بر وقعه درکه بونی انکاره مجال اولمادینی کی بوکا اعتراضده بر نتیجه حاصل اولماز . لکن بو بر چوق عصرلردن بری واقع بر شیدر . بونکچون آروجه پروپاگانديه لزوم واحتیاج یوقدر . دین ، بالجمله مسلمانلری چوقدن توحید ایتشدر . اگر بووقایم ، بعض کیمسه لرک خوشنه کیتیلورسه ، اونکچون بزه حاکم ایتمه سینلر ، روسیهده بر قسم خلقک عینی نسل ودیندن اولماسنده قصور بزم دکل تاریخکدر . آلکسه یفه سوبایه جکلرم یوقدر .

بعض کیمسه لر بزم ملی ادبیاتمز اولوب اوله مه سنده متردد بولیلورلر : کندی لسانلرنده مکتب ایستیلورلر اما عجبا ادبی لسانلری وارمی ؟ دیورلر . بن بو جهله تعجب ایدیلورم . جمله کن بیلیمی ایدیکیزکه تورک - تاتار ادبیاتی ده طبقی روس ادبیاتی کی آسیکی وزنکین بر ادبیاتدر . ادوار اخیرده بو ادبیاتک ترقیسی برآز سکتیه اوغرامشدر ، لکن ادبیات تورکیه اوله قدیم آبدله مالکدرکه علمای غرب تدقیق ایدرکن متعجب قالیلورلر . اورخون محکوکانی ، قوراقور بیلکی ، میر علی شیرنویانی ، بابر خانی البته ایشتمشسکزددر . بوکی آثار یتشیرهن بر قومه ملی ادبیاتکیز وارمی ؟ ادبی لسانکیز وارمی ؟ دیمک نه دیمکدر ؟

هزارک فرانسزله رسماً ترکی - استانبولدن اوروپا غزته لرینه

چکیلن بر تلفرافنامه یه نظراً ، باب عالی جزائر اهالیسنی ، آرتق رسماً فرانسه جمهوریتی تبعه سی طایمشدر . انجق پک اسکیدن مالک سائر شاهانه یه هجرت ایتش اولان جزائرلر تبعه عثمانیه حقوقی محافظه ایدیلورلر .

بز جزائرک رسماً فرانسه یه ترک اولنه جنی خبرلرنی بر قاج دفعه یازهرق ، افکار عمومیه نك بوکا دائر تنویرینی مرجع مخصوصسندن کراتله رجا ایتشدر . و بر دفعه ده وکلای ملتک بو مهم مسأله حقیقده نظر دقتی جلبه لزوم کورمشدک . شیمدی یه قدر ، نه خارجییه نظارتندن واضح وصریح بر معلومات ترشح ایتدی ، ونهده مبعوثان آراسندن بو مسأله یه مراق ایدن بر ذات بولندی . هرکس کی بزده بیلوروزکه جزائر بر عصره یاقین بر زماندن بری فعلاً فرانسه اداره سنده در . بر عصره یاقین بر زماندن بری جزائرلی دین قارده شلریمز ، فرانسه دولتک تبعه سیندر ، حتی فرانسه جمهوریت اولدقدن صکره ده بو زوالی مسلمانلره اهلیک (سیتواینک) حق ویرلمه مش جمله سی ، تبعه حالنده بر اقلمشلردر . بونکجه برابر ، بر عصردر ، رسماً تصدیق ایدیلیمدیکی حالده بو کونلرده تصدیق نهدن ایجاب ایتدی ؟ استقراض مسأله سنده فرانسزلرک اظهار ایتدکلری تراکت ومعاونته تشکرمی ؟ یوقسه . . هر حالده حکومت مشروطه دن بویله هدیه لر بکله نیلیموردی . .

صراط مستقیم مطبوعی مدیر مسؤل : اشرف ارباب